

נבואות על העמים בספר יחזקאל - פרקים כ"ה - ל"ב. אפרים רוזנפלד

- א. הקדמה.
- ב. השאלות.
- ג. הרבה נביאים עמדו להם לישראל (לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא).
- ד. "מלוא כל הארץ כבודו".
- ה. "ובך בחר ה' להיות לו לעם סגולה מכל העמים"!!
- ו. כל הפוסל - במומו פוסל.
- ז. "למה יאמרו בעמים איה אלוהיהם".
- ח. "כימי צאתך מארץ מצרים".
- ט. סיכום.

א. הקדמה¹

² "ת"ר סדרן של נביאים יהושע ושופטים שמואל ומלכים ירמיה ויחזקאל ישעיה ושנים עשר..."³, ובהמשך שם שואלת הגמרא "מכדי ישעיה קדים מירמיה ויחזקאל ליקדמיה לישעיה ברישא", הרי הסדר הכרונולוגי הינו ישעיה, ירמיה ויחזקאל, ומדוע שונה הסדר? על כך עונה הגמרא:

---

1 מאמר זה נכתב לעיני סבי, אב אבי, שמואל שלמה בן יהודה ברוך ז"ל ולע"נ סבתי, אם אמי, רבקה בת מנחם מנדל ז"ל. ת.נ.צ.ב.ה. ולהצלחת בנותיי מיכל ורבקה שיח'. יזכנו הקב"ה לגדלם על אדני התורה.

2 מאמר זה מתמקד בנבואות על העמים בספר יחזקאל, ובעיקר בפרקים כ"ה - ל"ב. בנביאים האחרונים מופיעים נבואות נוספות על העמים [בישעיה (נבואות המשא), בירמיה, בתרי עשר (יונה, עמוס ועוד)], ולגבי נבואות אלו אין התייחסות במאמר זה, למרות שישנם השלכות לגבי נבואות אלו.

3 בבא בתרא י"ד :

נבואות יחזקאל

"כיון דמלכים סופיה חורבנא וירמיה כוליה חורבנא ויחזקאל
רישיה חורבנא וסיפא נחמתא וישעיה כוליה נחמתא סמכינן
חורבנא לחורבנא ונחמתא לנחמתא".

היינו ישנם שני סדרים: סדר כרונולוגי וסדר תוכני, ועל פי סדר תוכני זה
סודרו הנביאים האחרונים⁴.

את המעבר בין נבואות התוכחה והחורבן ובין נבואות הנחמה והגאולה
אנו מוצאים בספר יחזקאל. פרקיו הראשונים של הספר הינם פרקי תוכחה
וחורבן לעם ישראל⁵. הציפייה היא למצוא בפרקיו האחרונים של הספר פרקי
נחמה וגאולה. ואכן אנו מוצאים בסוף הספר נבואות אלו הכוללות את
מלחמת גוג ומגוג, בנין המקדש וסדר העבודה בו ואת ההתנחלות העתידה של
י"ב שבטי י-ה⁶.

אך בין נבואות התוכחה והחורבן לנבואות הנחמה והגאולה ישנם מספר
פרקים, המהווים חוליה מקשרת בין שני החלקים, שהם הנבואות על שבעת
העמים⁷: עמון (כ"ה, א' - ז'), מואב (כ"ה, ח' - י"א), אדום (כ"ה, י"ב - י"ד), פלשתים (כ"ה,
ט"ו - י"ז), צור (כ"ו - כ"ח, י"ט), צידון (כ"ח, כ' - כ"ד) ומצרים (כ"ט - ל"ב). חוליה זו מעוררת
מספר שאלות, ובחלקם אנסה לגעת.

ב. השאלות

א'. אל מי פונה הנביא בנבואות אלוי האם נשלח הנביא אל העמים
כדוגמת יונה שנשלח לנינוה כדי להשמיע את דבריו? האם עמים אלו
שמעו את דברי הנביא או שמא הפניה בנבואות אלו אינה אל העמים?
ואם הפניה אינה אליהם, אל מי מופנות נבואות אלו?
ב' א' האם חוליה זו שייכת לנבואות התוכחה והחורבן, שייכת לנבואות
הנחמה והגאולה או שמא חוליה זו היא יחידה בפני עצמה?
ב' ב'. מדוע התפר בין נבואות התוכחה והחורבן ובין נבואות הנחמה
והגאולה מופיעה בצורה כזאת של נבואות על העמים?

---

4 הרמב"ם מביא גמ' זו להלכה בהל' ס"ת פ"ז ה"יז ובעקבותיו נפסק בשו"ע יו"ד ס"י רפ"ג סעי'
ה'.

5 בפרקים א' - כ"ד (חצי הספר במניין הפרקים) ישנם נבואות תוכחה וחורבן לעם ישראל.

6 בפרקים ל"ג - מ"ח.

7 פרקים כ"ה - ל"ב, כשישנם נבואות נוספות על העמים בפרק כ"א (פס' ל"ג - ל"ז) - נבואה על
עמון, וכן בפרק ל"ה - נבואה אל הר שעיר.

ג. "הרבה נביאים עמדו להם לישראל" (לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא⁸)

הגמרא במסכת מגילה⁹ אומרת: "הרבה נביאים עמדו להם לישראל כפלים כיוצאי מצרים, אלא נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה ושלא הוצרכה לא נכתבה". ורש"י על אתר כותב "נבואה שהוצרכה לדורות - ללמוד תשובה או הוראה וכל הנך מ"ח (נביאים) הוצרכו...".

הדרכת הנביאים, הן נביאים ראשונים והן נביאים אחרונים, הינה הדרכה לדורות, ועל כל דור ללמוד תשובה והוראה מנבואות אלו. הנבואות מכוונות כלפי כל דור, וכל דור נתבע לצפות להתקיימות הנבואות בימיו ולמצוא את המשמעויות המכוונות אליו בדברי הנביאים¹⁰.

אמנם דברי רש"י במסכת חולין¹¹ צריכים בירור, שהרי רש"י כותב "תורת משה קרויה תורה לפי שנתנה תורה לדורות ושל נביאים לא קרי אלא קבלה שקבלו מרוח הקודש כל נבואה ונבואה לפי צורך השעה והדור והמעשה", ומשמע מדבריו שדברי הנביאים הם לפי צורך השעה והדור והמעשה בו נאמרו, ואינם כדברי תורה שנתנה לדורות.

אפשר וכוונת רש"י היא שהתורה נכתבה לדורות לכתחילה, ואילו דברי הנביאים נאמרו כל אחד לפי צורך השעה הדור והמעשה, אך גם לנבואות שנכתבו ישנה השלכה לכל דור ודור. הנבואה נאמרה במצב מסוים, ואם הייתה לה השלכה לדורות הועלתה על גבי הכתב. ואילו התורה אינה תלויה לא בשעה, לא בדור ולא במעשה, ונכתבה לכתחילה לכל הדורות והמצבים האפשריים בבחינת "כך היה הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם"¹².

לאור האמור מתעוררת השאלה מה הצריכותא של נבואות אלו לדורות? האם גם בימינו ישנה פניה אל העמים ודרישה מהם בספרי הנביאים (באם הפניה היא אל העמים)?

---

8 סוטה ז':

9 י"ד.

10 עפ"י ההקדמה למאמרו של הרב אברהם רקנטי שליט"א "למלחמת דוד וגלית", מכרמי שומרון גליון 28, וכן עפ"י הפתיחה בספרו של הרב אברהם רמר ז"ל "מעבור הארץ" עמודים 8-9.

11 קל"ז.

12 בראשית רבה פרשה א', א'.

הרב יששכר יעקובסון בספרו "חזון המקרא"¹³ שולל בצורה מוחלטת אפשרות שנבואות אלו מופנות לעמים, וברור שנבואות אלו מופנות אך ורק לישראל. לא מצאנו, טוען הרב יעקובסון, בשום מקום פרט ליונה, זכר לשליחת שליחים להשמיע נבואות אלו באזני העמים. וזאת בנוסף לעובדה שנבואות אלו בד"כ **אין משמעות חינוכית לעמים**.

אמנם הרב חיים דב רבינוביץ בפרושו "דעת סופרים"¹⁴ סובר שהתביעה נבואות אלו היא מהעמים על אשר לא הושפעו מישראל, ועוד ביקשו להרע להם. הדברים, טוען הרב רבינוביץ, מכוונים לעמים באותה שעה בסביבות ארץ ישראל, והם **אזהרה לדורות לכל העמים** שישראל חיים בסביבתם.

במסגרת עיסוקינו בכתובים אליבא דהלכתא, תפקיזנו לדלות מתוך הכתוב הדרכה הנוגעת לנו, ואם נבואות אלו מופנות אך ורק לעמים, לנו אין השלכה מעשית מכך. ברור א"כ, שנבואות אלו מופנות כלפי עם ישראל, והדבר פשוט שבעתיים בימינו.

וא"כ עלינו לשאול מדוע בכל זאת הופנו נבואות אלו אל העמים? מדוע אין פה תביעה ישירה מעם ישראל ומסר ישיר לעם ישראל, אלא נבואות אל ועל העמים שמהם עלינו להסיק מסקנות?

ד. "מלוא כל הארץ כבודו"¹⁵

עם ישראל יוצא גלוותו הראשונה, וחווה לראשונה חורבן. זו אחת מנקודות המשבר החמורות בעם. לירמיה ויחזקאל, שקראו ליושבי ירושלים להיכנע לבבל, קמו מתנגדים. טענתם של המתנגדים הייתה שעם ישראל מסוגל להמשיך ולהתקיים בארץ ישראל כשבית המקדש עדין עומד על תילו. טענתם אם כן, נבעה מפטריוטיות לארץ ולמקדש, וסרבו להימסר ביד מלך בבל כנדרש מהם - "היא הסיר ואנחנו הברש"¹⁶. חורבן בית ראשון מהוה, א"כ, נקודת מפנה ונקודת משבר בעם ישראל, דבר העלול לגרום לתופעה של טענת "עזב ה' את הארץ אין ה' רואה"¹⁷, (תופעה המוכרת לנו כתגובה לשואה, כאשר שומרי תורה ומצוות חוו תווית שואה וחורבן והתעוררו בהם

13 הפטרת וישב, ח"א, עמוד 106 עיין שם בהרחבה, ויובא הסברו לנבואות על העמים בהמשך המאמר בע"ה.

14 יחזקאל כ"ה בריש הפרק. ועיין שם בפס' ג' שכותב שהדברים מובאים לידיעת ישראל מה ה' עושה בעולמו והדברים אינם מכוונים כלפי העמים עצמם.

15 ישעיה ו', ג'. רעיון זה שמעתי בשם הרב דוד נתיב.

16 יחזקאל י"א, ג'.

17 שם ט', ט'. ועוד עיין מו"נ, ח"ג, פט"ז.

מכרמי שומרון

ספקות לגבי השגחת ה' את העולם). כנגד זה מופיעים פרקי הנבואות על העמים. עמים אלו - אשר שמם יצא בכל העולם על כל עשרם ותהילתם, מובטח לנו שייענשו ויחרבו, דבר המעיד על משגיח לעולם המשפיל ומרומם. וממילא, גם ביציאת עם ישראל לגלות לאחר החורבן הנורא, אין לעם ישראל לחשוש שמא "עזב ה' את הארץ אין ה' רואה". לכל תהליך ישנו תפקיד במכלול הגדול של התקדמות העולם לקראת "והייתה לה' המלוכה והיה ה' למלך על כל הארץ"¹⁸. וכך גם החורבן והגלות הינם חלק מתהליך כללי, ושוב אין לטעון בגלל תהליכים אלו "עזב ה' את הארץ".

על פי הסבר זה ממובן מדוע הופנו נבואות אלו אל העמים, ובכל זאת המסר הוא אל עם ישראל. בנוסף, שאלה ב' על שני סעיפיה מתורצת. חוליה זו, אפשר והיא יחידה בפני עצמה¹⁹, הבאה להסביר וללמד את עם ישראל ש"מלוא כל הארץ כבודו" הוא גם במצב של נחמה וגאולה, אך גם במצב של חורבן וגלות. שיעור זה נוגע לכל דור ודור, הן במצב של חורבן כשיש סכנה של טענת "עזב ה' את הארץ אין ה' רואה", והן במצב של נחמה וגאולה כשיש סכנה של "וישמן ישרון ויבעט שמנת עבית כסית ויטש אלוה עשהו..."²⁰. ולכן מובן מדוע יחידה זו היא התפר בין נבואות התוכחה והחורבן לבין נבואות הנחמה והגאולה.

---

18 זכריה י"ד, ט'.

19 יתכן וחוליה זו שייכת על פי הסבר זה לנבואות הנחמה - גם לחורבן יש תפקיד בהתקדמות ובהתעלות לקראת הגאולה העתידה.

20 דברים ל"ב, ט"ו.

ה. "ובך בחר ה' להיות לו לעם סגולה מכל העמים"?!²¹

הרב יששכר יעקובסון בספרו "חזון המקרא"²² סובר שהנביא מלמדנו שיעור בחובותינו כעם נבחר. הנבואות אל העמים משווים את מעמדם של עם ישראל לשאר העמים, שהרי על שניהם מנבא הנביא נבואות חורבן. ובה מלמד הנביא את עם ישראל שיעור כפול: א'. במצבם הנוכחי אין הקב"ה מתייחס אליהם כעם נבחר. ב'. אם ברצונם להיות עם נבחר, המעמד מחייב, ויש במעמד זה חובה מוסרית ואחריות מוגברת.

שיעור זה היה נכון אז, ונכון בכל דור ודור. הפניה אל העמים היא המסר אל עם ישראל. הנביא בפנייתו לעמים מצמצם את כוח ההרגשה של עם ישראל כעם נבחר, או לפחות מגדיר בחירה זו כדבר המטיל חובה מוסרית ואחריות מוגברת.

חוליה זו, על פי הסבר זה, היא המשך נבואות התוכחה והחורבן. אפשר ונבואות על העמים מקובצות יחד כדי לסדר ולרכז את הנבואות - נבואות התוכחה והחורבן לעם ישראל ונבואות התוכחה והחורבן על העמים. אך אפשר ונבואות אלו על העמים הם התפר בין נבואות התוכחה והחורבן ובין נבואות הנחמה והגאולה כיון שבנקודה זו עם ישראל גולה אל בין העמים, ובהיותו עם נבחר יש לו אחריות. הן אחריות כלפי עצמו - עם ישראל מצווה לשמור על צביונו בין העמים, ואסור לו להתבלבל ביניהם, והן אחריות כלפי העמים - בהיותו בין העמים יש לעם ישראל הזדמנות ואפשרות להשפיע עליהם ולקדם אותם. היינו, לעם ישראל יש לזכור גם בהיותו במצב של חורבן וגלות ש"בך בחר ה' להיות לו לעם סגולה מכל העמים"!!!

ו. כל הפוסל - במומו פוסל²³

נבואות התוכחה והחורבן על העמים באות בעקבות חטאים. אך האם אותם עמים מצווים להימנע מאותם חטאים? נסקור בקצרה את חטאים של העמים לצורך בירור:

על בני עמון נאמר "יען אמרך האח אל מקדשי כי נחל ואל אדמת ישראל כי נשמה ואל בית יהודה כי הלכו בגולה"²⁴. חטאים של בני עמון הוא השמחה

21 שם י"ד, ב'.

22 "לבעיית הנבואות על הגויים", ח"א עמודים 112 - 102, ובפרט בעמוד 109 ביחס לנבואות עמוס.

23 קדושין ע'. על פי שמואל.

24 יחזקאל כ"ה, ג'.

מכרמי שומרון

במפלת ישראל. יש לשים לב שהשמחה היא על שלושה דברים: א'. חורבן המרכז הרוחני - ביהמ"ק. ב'. חורבן הארץ. ג'. חורבן העם. על מואב נאמר "...יען אמר מואב...הנה ככל הגוים בית יהודה"²⁵. חטאם של מואב הוא הכחשת ייחודם של עם ישראל. עם ככל העמים, ללא שום יחוד וללא שום יעוד מיוחד, וכמובן שאין להם יעוד רוחני כלשהו. על אדום נאמר "...יען עשות אדום בנקם נקם לבית יהודה..."²⁶. חטאם של אדום מתפרש בספר עובדיה²⁷ "ביום עמדך מנגד ביום שבות זרים חילו..." היינו, כשהקב"ה נקם בבית יהודה, אדום ישב מנגד וראה את בית יהודה גולה, אך לא התערב ולא ניסה להתנגד לתהליך²⁸. על פלשתים נאמר "יען עשות פלשתים בנקמה..."²⁹. חטאם של פלשתים הוא הביזוי שביזו את עם ישראל, ונהגו בהם כנוקמים שמכתם חמורה יותר כנקמה, ובכך מבזזה המוכה יותר. על צור נאמר "...יען אשר אמרה צור על ירושלים האח נשברה דלתות העמים נסבה אלי אמלאה החרבה"³⁰. ירושלים קודם החורבן הייתה עיר מרכזית באזור, דרכה עברו סוחרים וסחורות. במפלת ירושלים שמחה צור, כיון שלה כל הנתונים להיות עיר מרכזית באזור³¹, ובחורבן ירושלים כל הסחורה תעבור דרכה, בנוסף למעלתה הטבעית שיש כעיר נמל. על צידון נאמר "ולא יהיה עוד לבית ישראל סילון ממאיר וקוץ מכאיב מכל סביבותם..."³². לא ברור האם יש פה האשמה מסוימת כלפי צידון, או שמא זו האשמה כללית של כל שכני ישראל כדברי הרד"ק³³ "כי אלה האומות שזכר הם שכנים לארץ ישראל והיו מריעים לישראל". על מצרים נאמר "הנני עליך פרעה מלך מצרים התניס הגדול הרובץ בתוך יאוריו אשר אמר לי יאורי ואני עשיתני"³⁴, וכך בהמשך הפרקים "יען אשר גבהת בקומה...ורם לבבו בגבהו"³⁵. חטאה של מצרים היא הגאווה

25 שם כ"ה, ח'.

26 שם כ"ה, י"ב.

27 עובדיה א', י"א.

28 על פי פרוש מצודת דוד על יחזקאל כ"ה, י"ב ד"ה "יען עשות אדום".

29 יחזקאל כ"ה, ט"ו.

30 שם כ"ו, ב'.

31 ואכן בפרק כ"ז צור מתוארת כעיר מסחר עשירה ומפותחת.

32 שם כ"ח, כ"ד.

33 שם ד"ה "השאטים אותם".

34 שם כ"ט, ג'.

35 שם ל"א, י'.

נבואות יחזקאל

וההתרברבות בעושר ובהצלחה, כאשר על סמך ההתרברבות הזאת עם ישראל נסמך על מצרים, כשבסופם היו משענת קנה רצוף.

לסיכום, חטאים של העמים מתבטא בחוסר ההכרה בעם ישראל כעם נבחר, כעם עם יעוד, כעם עם יחוד, בעקירת הרוח, בשמחה במפלה הרוחנית ובהסתמכות על החומר.

אך עדין השאלה בעינה עומדת - האם העמים מצויים על דברים אלו? האם הם נכללים בשבע מצוות בני נח? ואם לא, מדוע הנביא בשמו של הקב"ה בא אליהם בתביעות אלו?

יתכן, וכל התביעות בפרקים אלו הם מעם ישראל, והנביא פורט בפרקים אלו את חטאי ישראל. האשמת עמים אחרים בחטאים מעין אלו מקילה על השומע להבחין בחטא, כיון שראית מומים קלה יותר אצל הזולת, כיון שאדם מתקשה לראות נגעי עצמו, להסיק מסקנות ולהבין שהדברים נוגעים גם אליו. לכן בוחר הנביא ליחס חטאים אלו אל העמים, כשלמעשה הוא פונה אל עם ישראל.

חטאים אלו שמוזכרים אצל העמים, מצאנו, ועדין לצערנו מוצאים, בעם ישראל. כשעם ישראל היה בשיאו, בימי שלמה, כאשר המרכז הרוחני - בית המקדש - עמד על תילו במלוא הדרו, ולצידו בית המלך המולך על ממלכה משגשגת, חלה התדרדרות. וכל כך למה? על כך מעיד הכתוב "ותיפי במאד מאד ותצלחי למלוכה. ויצא לך שם בגוים ביפך כי כליל הוא בהדרי אשר שמתי עליך נאם ה' אלקים. ותבטחי ביפך ותזני על שמך..."³⁶, ומשה רבנו ע"ה כבר הוזהרנו על כך "וישמן ישורון ויבעט שמנת עבית כסית ויטש אלוה עשהו...".

חוסר ההכרה של עם ישראל בעצמו כעם נבחר המחייבת אותו מוסרית ומטילה עליו אחריות בא לידי ביטוי בכמה מקומות, כשבקשתם למלך מזכירה את חטא מואב "הנה ככל הגוים בית יהודה". וכך נאמר בספר שמואל "שימה לנו מלך לשפטנו ככל הגוים"³⁷.

ביטוי נוסף לחוסר ההכרה בעם ישראל כעם נבחר והיותו עם ככל העמים הוא במרידה ב"שילוש הקדוש" - עם ישראל בארץ ישראל על פי תורת ישראל. אנו מוצאים בתוכנו אנשים הטוענים טענות אלו לכך שאין עם נבחר בארץ נבחרת, ולכן רבים מחפשים לעצמם עם אחר וארץ אחרת, דבר המתבטא באחוזי הירידה מן הארץ, ומחפשים אמונות אחרות ברחבי העולם

36 שם ט"ז, י"ג - ט"ו.

37 שמואל א', ח', ה'.

מכרמי שומרון

(ותעיד על כך תופעת "החיפוש העצמי" בעיקר אצל בני הנוער), פרט לעם ישראל בארץ ישראל על פי תורת ישראל. לעם ישראל אין יעוד מסוים אותו צריך למלא, ואין הוא שונה משאר העמים בייחודו.

אפשר והפניה אל אדם וההאשמה בחוסר מעש כלפי גלות יהודה מתבטאת בחוסר המעש מצד יהודה כשגלו ישראל³⁸. אין מעשה כלפי ישראל הגולים, ובעיקר אין לימוד לקח מכך - "ותרא אהליבה (ירושלים) אחותה (שומרון) ותשחת עגבתה ממנה"³⁹. התביעה מיהודה חמורה הרבה יותר כיון שהיה לה ללמוד מהעבר והיה לה ממי לקחת דוגמא, מה שאין כן שומרון שהתביעה ממנה פחותה כיון שלא קרה קודם לכן מקרה דומה שיכול היה לזעזע אותה ולמנוע את הנעשה.

ולסיכום, אפשר והתביעה של הנביא היא כלפי עם ישראל, והנביא העדיף לפנות לעמים כדי שעם ישראל, בראותו את החטאים הללו אצל העמים האחרים ואת הנובע מהם (העונש), יבין שגם הוא נגוע בהם ויסור מהם.

ברור אפוא, שיחידה זו היא חלק מנבואות החורבן והתוכחה, ורק לאחר נבואות אלו מתחילות נבואות הנחמה והגאולה. ויתכן ויחידה זו מהווה תפר בין נבואות החורבן והתוכחה לנבואות הנחמה והגאולה כיון שהנביא רצה לארגן את הנבואות ביחידות - נבואות החורבן והתוכחה הישירות (הפניה לעם ישראל), לאחר מכן נבואות החורבן והתוכחה העקיפות (הפניה לעמים), כשבסוף ישנם את נבואות הנחמה והגאולה.

---

38 יש לציין שאין מדובר בעזרה פיזית, שהרי אין ביכולתם של יהודה לעזור בזה כנגד מעצמה, אך עזרה רוחנית ובעיקר אי לימוד לקח מגלות ישראל.

39 יחזקאל י"ג, י"א, וכן בעוד מקורות בירמיה וביחזקאל.

נבואות יחזקאל

ז. "למה יאמרו בעמים איה אלוהיהם" ⁴⁰

יחזקאל, בסקירתו ההסטורית של עם ישראל⁴¹, מונה מספר תחנות בהם עובר עם ישראל מסלול קבוע כמוצג בטבלה ⁴²:

התקופה / המוטיב	בגלות מצרים (פסי' ה' - ט')	במדבר (האבות) (פסי' י' - י"ז)	במדבר (הבנים) (פסי' י"ח - כ"ו)	בארץ ישראל (פסי' כ"ז - ל"ג)	בגלות האחרונה (פסי' ל"ג - מ"ד)
שבעה לגאולה ולהבאה לארץ (קיומה או ביטולה)	"נשאתי ידי להם להוציאם מארץ מצרים אל ארץ..." (ו')	"ואוציאם מארץ מצרים" (י')	"נשאתי ידי להם לבלתי הביא אותם אל הארץ" (ט"ו)	"ואביאם אל הארץ אשר נשאתי את ידי" (כ"ח)	"חזי אני... והוצאתי אתכם מן העמים" (ל"ג)
אוהרה	"ואמר אליהם... אל תטמאו!" (ז')	"ואתן להם את חקותי..." (י"א)	"ואמר אל בניהם... אל תטמאו!" (י"ח)	"ואמר אליהם... אתם נטמאים" (כ"ט - ל"א)	"את שם קדשי לא תחלו עוד!" (ל"ט)
החטא	"וימרו בני" (ח')	"וימרו בני" (י"ג)	"וימרו בני" (כ"א)	"במעלם בני מעל" (כ"ז)	"המרדים והפושעים" (ל"ח)
העונש הצפוי	"ואמר לשפך חמתי עליכם לבלתי..." (ח')	"ואמר לשפך חמתי עליהם... לבלתי..." (י"ג)	"ואמר לשפך חמתי עליהם לבלתי..." (כ"א)	"...ובחמה שובה אמלך עליכם" (ל"ג)	"יזרותי מבם המרדים והפושעים... ואל אדמת ישראל לא יבוא..." (ל"ח)
הויתור	"ואעש למען שמי" (ט')	"ואעשה למען שמי" (י"ד)	"ואעש למען שמי" (כ"ב)	⁴³	"בעשותי אתכם למען שמי" (מ"ד)

40 תהילים ע"ט, י'.

41 פרק כ'.

42 מתוך החוברת "יחזקאל לחטיבת בינים - מדריך למורה" הוצאת מכללה ירושלים לבנות, עמוד 132.

43 יש לשים לב לכך שבהיותו בארץ ישראל התביעה מאתנו הרבה יותר חמורה וקשה, ולכן אין ויתור על חטאים בארץ ישראל בבחינת עובר על מצות המלך בפלטרין המלך וכמבואר בהמשך.

מכרמי שומרון

בכל אחד מן השלבים אנו מוצאים חטא, עונש צפוי וויתור על העונש (פרט לשלב הרביעי בהיותם בארץ ישראל, עיין הערה 43). וכפי שניתן לראות בטבלה, הסיבה לויתור הוא המצב של חילול ה' שנוצר בעקבות מצבם של עם ישראל וכן מצבה של ארץ ישראל. המצב המתואר בפרקים העוסקים בעמים הינו מצב של חילול ה', כשהעמים לועגים למצב עם ישראל וארץ ישראל. **התביעה במקרה זה הוא מעם ישראל שגרמו למצב זה של חילול ה'.** האשמת עם ישראל בחטאי העמים הינה האשמה חמורה, אך כפי שראינו הסיבה לחומרה היא גם הסיבה לויתור על העונש לישראל.

אנו מוצאים דברים אלו בדברי יחזקאל המובאים⁴⁴:

”**(יז) ויהי דבר יהוה אלי לאמר: (יז) בן אדם בית ישראל ישבים על אדמתם ויטמאו אותה בדרכם ובעלילותם כטמאת הנדה היתה דרכם לפני: (יח) ואשפך חמתי עליהם על הדם אשר שפכו על הארץ ובגלוליהם טמאוה: (יט) ואפיץ אתם בגוים ויזרו בארצות כדרכם וכעלילותם שפטתים: (כ) ויבוא אל הגוים אשר באו שם ויחללו את שם קדשי באמר להם עם יהוה אלה ומאוצו יצאו: (כא) ואחמל על שם קדשי אשר חללהו בית ישראל בגוים אשר באו שמה: (כב) לכן אמר לבית ישראל כה אמר אדני יהוה לא למענכם אני עשה בית ישראל כי אם לשם קדשי אשר חללתם בגוים אשר באתם שם: (כג) וקדשתי את שמי הגדול המחלל בגוים אשר חללתם בתוכם וידעו הגוים כי אני יהוה נאם אדני יהוה בהקדשי בכם לעיניהם: (כד) ולקחתי אתכם מן הגוים וקבצתי אתכם מכל הארצות והבאתי אתכם אל אדמתכם: (כה) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם: (כו) ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם והסרתי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר: (כז) ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם: (כח) וישבתם בארץ אשר נתתי לאבתים והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים: (כט) והושעתי אתכם מכל טמאותיכם וקראתי אל הדגן והרבייתי אתו ולא אתן עליכם רעב: (ל) והרבייתי את פרי העץ ותנובת השדה למען אשר לא תקחו עוד חרפת רעב**”

---

44 פרק ל"ו, ט"ז - ל"ח.

בגוים: (לא) וזכרתם את דרכיכם הרעים ומעלליכם אשר לא טובים ונקטתם בפניכם על עונתיכם ועל תועבותיכם: (לב) **לא למענכם אני עשה נאם אדני יהוה יודע לכם בושו והכלמו מדרכיכם בית ישראל:** (לג) כה אמר אדני יהוה ביום טהרי אתכם מכל עונותיכם והושבתי את הערים ונבנו החרבות: (לד) והארץ הנשמה תעבד תחת אשר היתה שממה לעיני כל עובר: (לה) ואמרו הארץ הלזו הנשמה היתה כגן עדן והערים החרבות והנשמות והנהרסות בצורות ישבו: (לו) וידעו הגוים אשר ישארו סביבותיכם כי אני יהוה בניתי הנהרסות נטעתי הנשמה אני יהוה דברתי ועשיתי: (לז) כה אמר אדני יהוה עוד זאת אדרש לבית ישראל לעשות להם ארבה אתם כצאן אדם: (לח) כצאן קדשים כצאן ירושלם במועדיה כן תהייה הערים החרבות מלאות צאן אדם וידעו כי אני יהוה:”

היוצא מדברים אלו היא התביעה מכל אחד ואחד להתנהג בצורה כזו שלא תגרום ח"ו לחילול ה', וגרימה לכך עלולה להמיט על האדם האשמות ותביעה על חטאי הזולת המחלל את ה' בעקבות התנהגות זו.

מובן אפוא, מדוע הפניה היא אל העמים כשהתביעה היא מישראל, וכמו כן ברור לנו שנבואות אלו הם המשך נבואות התוכחה כלפי עם ישראל. ויחידה זו של הנבואות על העמים היא התפר בין נבואות התוכחה והחורבן לבין נבואות הנחמה והגאולה כיון שמצב זה של חילול ה', כפי שראינו, גורר ויתור ועליה לעם ישראל, וזהו גם המצב השפל ביותר שממנו אפשר רק לעלות.

ח. "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" ⁴⁵

מידי שבוע, בקדושה של תפילת המוסף אנו מתפללים "הן גאלתי אתכם **אחרית כראשית**" ⁴⁶. ישנה הקבלה בין הגאולה הראשונה ובין הגאולה האחרונה. גאולת מצרים החלה בנפלאות שראו עם ישראל במצרים, דרך יציאת מצרים, קריעת ים סוף וקבלת וכלה בכניסה לארץ, ירושתה וישיבה בה, כאשר השיא הוא בבניין המקדש בירושלים, כשלצידו מלוכה מבוססת ששמה יוצא בגוים. בתהליך גאולה זה, כשעם ישראל נכנסו לארץ ישראל,

45 מיכה ז', ט"ו.

46 רבים הטועים וחושבים שזה פסוק מן הכתובים, אך אין הדבר כן אלא תפילה.

מכרמי שומרון

בכדי להתיישב בארץ הם נלחמו בשבעת העממים ובכך הכשירו את הקרקע לקראת ישוב הארץ ובנין במקדש.

יחזקאל בפרקי הנבואה על העמים מונה שבעה עמים. שבעה עמים אלו נידונו לכליה בפרקים אלו, וכל זאת קודם פרקי הנחמה והגאולה, כשהגאולה המדוברת ביחזקאל היא הגאולה האחרונה ובנין הבית העתידי, סדר העבודה בו והנחלות העתידיות של השבטים.

ברור אפוא, מדוע נבואות אלו קדמו לנבואות הנחמה והגאולה, כשהם משמשים הכנה ותשתית לנבואות הנחמה והגאולה.

ט. סיכום

מגוון האפשרויות לפתור את חידת הנבואות על העמים רחבה, וניסיתי במאמר זה למצוא השלכות של נבואות אלו לגבינו. תביעות רבות יש מעם ישראל העולות מנבואות אלו, ביניהם תביעות קלות יותר וביניהם תביעות חמורות יותר. ניסיתי לסדר את סדר הפרקים בסדר זה - מן הקל אל החמור, כשבנוסף לתביעות מעם ישראל ישנה גם את בשורת הנחמה והגאולה, תוך ציפייה לגאולה גדולה יותר ונפלאה יותר "גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון אמר ה' צבאות ובמקום הזה אתן שלום נאם ה' צבאות"⁴⁷.

ונזכה במהרה להתגשמות הכתוב:

"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".

---

47 חגי ב', ט'.